

ВИБОРЧА СИСТЕМА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

У статті проаналізовано виборчу систему США, яка вважається однією з найдемократичніших виборчих систем у світі. Крім того розглядаються особливості обрання президента у США.

Ключові слова: вибори, праймеріз, партії, президент, виборці, виборчий процес.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що українська виборча система потребує реформування, тому вивчення досвіду інших країн стає важливою науковою задачею. Великий інтерес при цьому представляють США, де за виборами президента спостерігав увесь світ.

Метою написання статті є вивчення досвіду функціонування системи обрання глави держави в США. Основним завданням було дослідити особливості процедури обрання президента в США.

Виборче право в США базується на традиційних принципах загальності і рівності (за таємного голосування), що є універсальними. До всіх представницьких органів вибори прямі, але президент і віце-президент США обираються опосередкованим шляхом (виборщиками). На виборах застосовується таємне голосування. Центрального органу для проведення виборів у США не існує. Федеральна виборча комісія лише слідкує за виконанням законів про федеральні вибори, а самою організацією виборів не займається. Переможець визначається на основі мажоритарної системи відносної більшості під час виборів у конгрес і на основі абсолютної більшості під час виборів президента і віце-президента.

Основи виборчого права США визначено провідним джерелом – конституцією сполучених Штатів 1787 р., яка в розділі 2 ст. 1 встановила, що палата представників конгресу складається з членів, які обираються раз на два роки народом окремих штатів.

Обрання президента у США має низку особливостей. Нещодавні вибори показали велику зацікавленість громадян у виборах, можливо це пов'язано з тим, що США займають важливе місце на міжнародній арені. Обрання президента у країні відрізняється від проведення цієї процедури в інших країнах [3, с. 1].

Перш за все слід зазначити, що президентом Сполучених Штатів Америки може стати людина, яка досягнула 35 років, проживає у країні більше 14 років, народилась там та володіє виборчим правом. Згідно зі ст. 1971 Зводу законів США, ні ознака раси, ні колір шкіри, ні попередній суспільний статус не можуть впливати на право брати участь у виборах. Одна й та сама особа може займати місце президента країни не більше ніж два терміни. Президент США обирається на чотирьохрічний термін шляхом двоступеневих непрямих виборів. Сам виборчий процес організують партії, а безпосереднє голосування – місцева влада. Отже, в різних місцевостях США й оснащення різне, й процедури, й навіть виборчі закони. Суперечки вирішують у судах.

Спочатку відбуваються партійні вибори або праймеріз. Навесні року президентських виборів члени обох партій – Демократичної та Республіканської –

визначаються між собою, хто буде їх представляти на президентських виборах. Політичні партії в США утворилися в XIX столітті: Демократична - в 1828 р., Республіканська - в 1854 р. Демократична партія була заснована в південних штатах прихильниками збереження плантаторським господарств із застосуванням рабської праці. Республіканська партія, спираючись на прихильників в північних штатах, виступала за ліквідацію рабства і підневільної праці. З відміною рабства (1865 р.) істотні відмінності між демократами і республіканцями поступово згладжуються. Нині їх партійні платформи відрізняються незначними розбіжностями. Демократична партія виступає за проведення кардинальних соціальних програм усередині країни і надання більш широкої допомоги країнам, що розвиваються. Але так як ці заходи потребують значних фінансових коштів, то багато американські платники податків висловлюють невдоволення такою політикою. Республіканці виступають за режим економії, проти надмірних витрат на соціальні програми (освіту, медицину, допомоги по безробіттю), за скорочення податків на підприємців, проти значної фінансової допомоги іноземним державам. На проміжних виборах (листопад 1994 року) республіканці вперше за останні 40 років вибороли більшість місць в обох палатах Конгресу.

Метою проведення праймерізу є висунення претендента, який користується найбільшою популярністю серед однопартійців і вважається найбільш конкурентоспроможним. За результатами «праймеріз» від штатів направляються делегати на партійні з'їзди, де остаточно визначаються єдині партійні кандидати в президенти. Потім кандидат у Президенти підбирає собі партнера з виборів, тобто людину, що стане кандидатом на віце-президента. Зазвичай партії намагаються висунути у віце-президенти людину, що за своїми якостям буде доповнювати майбутнього президента [4, с. 30].

За Конституцією США, вибори проходять «у перший вівторок після першого понеділка в листопаді». Процес виборів можна розбити на три етапи: 1) відбір кандидата, коли політичні партії вирішують, кого слід висунути як свого представника й на чию користь слід організувати виборчу кампанію; 2) номінація, коли влада вирішує, які прізвища будуть фігурувати у виборчих бюлетенях; 3) власне вибори, коли виборець повинен віддати свій голос одному з кандидатів.

Часто статистичні дані показують низьку виборчу активність американців. Але це пов'язано з тим, що в США, на відміну від інших країн світу, де реєстрація не вимагає від виборців ніяких зусиль, оскільки державні органи беруть ініціативу на себе й самі забезпечують те, що практично всі громадяни, що володіють виборчим правом, виявляються в списках, в Сполучених Штатах існує інший порядок: кожний штат регулює процедуру реєстрації й тому багато потенційних виборців повинні прикласти певні зусилля для того, щоб їх внесли у виборчі списки. Ні один чиновник не стане це робити за них. Більше того, в більшості демократичних країн громадянин, змінюючи місце проживання, автоматично вибуває з попередніх списків і так само автоматично потрапляє в нові, не прикладаючи до цього ніяких зусиль. Водночас американець переїжджаючи з одного штату в інший, вибуває зі списків, а в нові не вноситься. Тому слід розуміти що частка тих, хто бере участь у виборах до кількості повнолітніх

жителів США (у т. ч. негромадян, які часто потрапляють до статистики) є відносно невисокою – десь на рівні 50 %. Водночас відсоток зареєстрованих виборців, які беруть участь у виборах в США, зазвичай, високий – на рівні 90 %.

Щодо кількості виборців від кожного штату, то вона дорівнює кількості конгресменів (залежить від кількості населення) і сенаторів (два на кожний штат). Такими чином, більші штати мають більшу кількість виборців, а кількість відданих голосів не є прямо пропорційною кількості здобутих голосів виборців Виборчої колегії. Всього в Колегії 538 виборців. Майже в усіх штатах (окрім Мена та Небраска), вибори відбуваються за механізмом «переможець отримує все». Таким чином, якщо претендент знає, що він стовідсотково отримає 60% і більше голосів у деякому штаті, або, навпаки, знає, що програє, то в такому випадку проводити агітації безглуздо. Аляска, Род-Айленд обирають найменше число виборців – по 3 (кожний із цих штатів представлений у Конгресі двома сенаторами й одним представником), штат Арканзас – 6 (2+4), Техас – 32 (2+30). Найбільше число обирає Каліфорнія – 54 (2+52). Кожна партія в окремому штаті висуває єдиний список виборців. Голосування йде за список загалом. Якщо партія набирає відносно більшість голосів у межах одного штату, в колегію виборців обирається весь її список. Для обрання президентом необхідно набрати 270 голосів виборців або більше, тобто більше половини від їх загального числа. Наприклад, для цього достатньо перемогти всього в 11 (з 50) найбільших штатах або в 40 дрібних і середніх штатах. Якщо жоден кандидат не набере більшості голосів колегії виборців, президента з трьох кращих за результатами виборів кандидатів обирає Палата представників Конгресу, а віце-президента – Сенат. Палата представників двічі вирішувала долю президентських виборів – у 1800 й 1824 рр. До призначення віце-президента Сенатом справа доходила лише одного разу – у 1836 р. У парі з президентом обирається й віце-президент. Він повинен відповідати тим самим вимогам, що й кандидат у президенти. Віце-президент головує в Сенаті й допомагає президенту в його діяльності. У разі смерті або відставки президента віце-президент стає президентом до закінчення поточного чотирьохрічного терміну. Якщо став вакантним пост віце-президента, нового віце-президента призначає президент, після чого його затверджують обидві палати Конгресу більшістю голосів [2, с. 118].

Вступ на посаду президента відбувається – 20 січня наступного року після виборів. На перших 15 президентських виборах штати самі вибирали собі для них дати. Однак поліпшення засобів зв'язку, зокрема поява телеграфу, викликало побоювання, що штати, де вибори відбуватимуться раніше впливатимуть своїми рішеннями на виборців, що голосуватимуть пізніше. Тому Конгрес у 1848 р. призначив дату на всі штати. Місяць і день були вибрані не випадково. Вибір листопада як місяця, на який припадають президентські вибори, пов'язаний із тим, що на той час, середину XIX ст., більшість американців були фермерами. У листопаді якраз закінчувався збір врожаю, а зимова негода ще була попереду. Щодо вівторка, то це пояснюється тим, що дороги тоді були поганими, а в деяких місцинах були зовсім відсутніми й для того, щоб дістатися до виборчої дільниці інколи потрібно було потратити цілий день. Конгрес не

хотів примушувати виборців подорожувати в неділю, важливий день для християн. Тому, понеділок було обрано днем виїзду для виборців, а вівторок – голосування [1].

Таким чином процедура обрання президента США має низку унікальних особливостей. Значною мірою це зумовлено тим, що політична система країни формувалась в кінці XVIII – середині XIX ст. й накопиченого досвіду функціонування демократичних республік із федеративним типом устрою було дуже мало. Водночас «жорсткий» характер конституції США заважає її реформувати й вносити радикальні зміни. Незважаючи на те, що обрання глави держави здійснюється опосередковано через колегію виборців, процедура не обмежує демократію, так як загальна маса виборців відіграє ключову роль при визначенні кандидатів на пост президента країни. Крім того, ця система загалом позитивно сприймається невеликими за кількістю населення штатами, так як дає змогу зберегти роль у політичному процесі й змушує систематично звертати увагу кандидатів на пост президента на проблеми розвитку окремих штатів.

Список використаної літератури:

1. Виборча система США: правила і процедури, недоліки і переваги // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://snip.net.ua/20160222/vyborcha-systema-ssha-pravyla-iprotsedury-nedoliky-i-perevagy/>
2. Георгізова І.Л. Виборча система в США: переваги та недоліки / І.Л. Георгізова // Право. – 2013. – №21. – С.118-120.
3. Секунова Ю.В. Вибори і виборча система України / Ю.В. Секунова // Київський національний інститут біоресурсів та природокористування. – 2017. – С. 1-4.
4. Шишкіна Н.Э. «Праймериз» как предстация избирательного процесса / Н.Э. Шишкіна // Сиб. юрид. вестник. – 2008. – № 1. – С. 30-34.

Апасова К.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США В РОКИ ПРЕЗИДЕНСТВА Б. ОБАМИ

У статті проаналізовано особливості зовнішньої політики США в роки президентства Б.Обами.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія.

Питання про американське лідерство в міжнародних відносинах стало центральним у зовнішньополітичній діяльності адміністрації Б. Обама. Ще під час президентської передвиборчої кампанії в журналі «Foreign Affairs» була надрукована стаття «Оновлюючи американське лідерство» за підписом Б. Обама. Стаття мала програмний характер, основні положення якої увійшли до передвиборчої платформи, затвердженої на з'їзді Демократичної партії в 2008 р. Наріжним каменем цієї програми стало положення про необхідність поновлення позитивного іміджу Сполучених Штатів Америки у світі – «поновлення американського лідерства» [8].

Необхідність перегляду відносин між США і оточуючим світом, нові загрози для США (міжнародний тероризм, поширення зброї масового ураження, поява «негідних» країн, які підривають основи ліберальної демократії), стверджував кандидат у